

PROIECTUL
„PILOTAREA EDUCAȚIEI INCLUZIVE ÎN INSTITUȚIILE
DE ÎNVĂȚĂMÂNT PREȘCOLAR DIN REPUBLICA MOLDOVA”

PRACTICI DE SUCCES ÎN ASIGURAREA INCLUZIUNII EDUCAȚIONALE A COPIILOR DE VÂRSTĂ PREȘCOLARĂ

PROIECTUL
„PILOTAREA EDUCAȚIEI INCLUZIVE ÎN INSTITUȚIILE
DE ÎNVĂȚĂMÂNT PREȘCOLAR DIN REPUBLICA MOLDOVA”

PRACTICI DE SUCCES ÎN ASIGURAREA INCLUZIUNII EDUCAȚIONALE A COPIILOR DE VÂRSTĂ PREȘCOLARĂ

Lucrarea „Practici de succes în asigurarea incluziunii educaționale a copiilor de vârstă preșcolară” este elaborată în cadrul Proiectului „Pilotarea educației incluzive în instituțiile de învățământ preșcolar din Republica Moldova”. Acest proiect este implementat de Programul Educațional „Pas cu Pas” și Keystone Moldova, cu susținerea financiară a Open Society Foundations/Early Childhood Program, în parteneriat cu Ministerul Educației al Republicii Moldova și Centrul Republican de Asistență Psihopedagogică.

Opiniile exprimate în această publicație nu reflectă neapărat poziția Open Society Foundations.

Coordonatori: *Marcela Dilion, doctor în sociologie, coordonator proiect, Keystone Moldova*
Lina Malcoci, manager comunicare, Keystone Moldova
Liliana Simcov, coordonator proiect, Programul Educațional „Pas cu Pas”

La elaborarea lucrării s-au implicat manageri și cadre didactice din următoarele instituții de învățământ preșcolar: grădinița-creșă nr.3 din orașul Anenii Noi; grădinița-creșă din comuna Măgdăcești, raionul Criuleni; grădinița din satul Opaci, raionul Căușeni; grădinița-creșă din satul Hlinaia, raionul Edineț; grădinița din satul Leușeni, raionul Hâncești; grădinița din satul Sârma, raionul Leova; grădinița din satul Susleni, raionul Orhei; grădinița-creșă din satul Pânășești, raionul Strășeni; grădinița-creșă din satul Tudora, raionul Ștefan Vodă. De asemenea, și-au adus contribuția specialiștii din Serviciile de Asistență Psihopedagogică din raioanele Cahul și Leova.

CUPRINS

Argument	5
Pilotarea educației incluzive în instituțiile de învățământ preșcolar din Republica Moldova: realizări, impact și lecții învățate	6
Încrederea asigură succesul incluziunii	14
„Vreau să rămân la grădiniță! Aici sunt mulți copii!”	16
O etichetă falsă	18
„Ar fi trebuit să îmi aduc băiatul mai devreme la grădiniță...”	21
Mădălina – copilul care sfidează barierele auzului	24
Calea lui Marius spre succes	27
„Ruxanda a venit la grădiniță ca să ne bucure”	30
Parteneriatul asigură succesul incluziunii educaționale	33
„Sunt deja mare, la toamnă voi pleca la școală”	35
Încrederea în copil – un pilon important în calea spre succes	39
„Eu sunt mare și pot recita poezii!”	41
Grădinița – a doua casă a lui Vlad	43

ARGUMENT

Abordarea centrată pe copil reprezintă platforma de bază pentru implementarea educației incluzive. Această paradigmă are la bază principiile constructivismului, adică recunoașterea individualității fiecărui copil cu propriul potențial pentru învățare, cu capacitatea de a-și construi și structura cunoștințele în mod unic. Paradigma educațională centrată pe copil pune accent pe abilitatea educatorului de a asigura un mediu de învățare și dezvoltare incluziv, care răspunde necesităților individuale și oferă șanse pentru succes tuturor copiilor, dezvoltă respectul și imaginea de sine, valorizează în mod benefic diferențele, încurajează comunicarea deschisă, reduce sau ameliorează comportamentele discriminatorii și stereotipurile.

În acest context este foarte importantă **asigurarea unui mediu de învățare și dezvoltare flexibil, deschis spre diverse necesități, respectând unicitatea fiecărui copil**. Programele de educație timpurie urmează să creeze un mediu de învățare și dezvoltare care să corespundă necesităților fiecărui copil. Oferta de oportunități variate de implicare a copiilor în funcție de interesele, necesitățile, nivelul și ritmul propriu de dezvoltare va asigura starea de bine a copilului.

Educația incluzivă este un proces complex, de durată, care necesită analize, schimbări și construcții continue pentru a realiza practici incluzive și a asigura bazele unei culturi incluzive.

Ghidul „*Practici de succes în asigurarea incluziunii educaționale a copiilor de vârstă preșcolară*” prezintă douăsprezece istorii de succes privind incluziunea educațională a copiilor cu cerințe educaționale speciale în instituțiile de învățământ preșcolar și promovează atitudini și culturi incluzive.

Această lucrare a fost elaborată în cadrul Proiectului „Pilotarea educației incluzive în instituțiile de învățământ preșcolar din Republica Moldova”, implementat de Programul Educațional „Pas cu Pas” și A.O. Keystone Moldova, în parteneriat cu Ministerul Educației al Republicii Moldova și Centrul Republican de Asistență Psihopedagogică, cu sprijinul financiar al Fundațiilor pentru o Societate Deschisă/Open Society Foundations, în cadrul Programului Copilărie Timpurie/Early Childhood Program. Proiectul are drept obiectiv pilotarea educației incluzive în cincisprezece instituții de învățământ preșcolar (14 comunități / 11 raioane) prin asigurarea accesului copiilor cu cerințe educaționale speciale la servicii de educație timpurie.

Scopul Ghidului rezidă în diseminarea practicilor de succes privind asigurarea accesului la educație timpurie pentru copiii cu cerințe educaționale speciale și evidențierea importanței, relevanței și impactului proiectului prin prezentarea istoriilor reale ale unor cazuri/situații concrete, care au obținut anumite succese în plan profesional și personal datorită suportului oferit de proiect.

Ghidul se adresează managerilor și personalului din instituțiile de învățământ preșcolar din Republica Moldova, specialiștilor din cadrul Serviciilor raionale/municipale de asistență psihopedagogică, reprezentanților APL, părinților, reprezentanților ONG-urilor active în domeniu etc.

La elaborarea Ghidului au participat: echipa proiectului din cadrul P.E. Pas cu Pas și A.O. Keystone Moldova, managerii și cadrele didactice din grădinițele-pilot, specialiștii Serviciilor de Asistență Psihopedagogică.

Mesajul acestei lucrări reamintește de faptul că fiecare copil este unic în felul său și că are o șansă care depinde de atitudinea și de acțiunea celor care îl cresc și îl educă.

PILOTAREA EDUCAȚIEI INCLUZIVE

ÎN INSTITUȚIILE DE ÎNVĂȚĂMÂNT PREȘCOLAR:

REALIZĂRI, IMPACT ȘI LECȚII ÎNVĂȚATE

Proiectul „Pilotarea educației incluzive în instituțiile de învățământ preșcolar din Republica Moldova” este implementat de P.E. „Pas cu Pas” și A.O. Keystone Moldova, cu suportul Fundațiilor pentru o Societate Deschisă/Open Society Foundations, Programul Copilărie Timpurie/Early Childhood Program, în parteneriat cu Ministerul Educației al Republicii Moldova și Centrul Republican de Asistență Psihopedagogică. Proiectul rezidă în abordarea complexă și multi-aspectuală a problemei incluziunii copiilor cu cerințe educaționale speciale prin mobilizarea și abilitarea actorilor relevanți în implementarea Programului de dezvoltare a educației incluzive în Republica Moldova pentru anii 2011-2020. Activitățile implementate în cadrul proiectului sunt axate pe dezvoltarea și pilotarea educației incluzive în 11 raioane ale țării / 14 comunități / 15 grădinițe-pilot și oferirea suportului autorităților publice locale în dezvoltarea serviciilor educaționale de suport.

Proiectul se implementează în următoarele comunități:

- orașul Anenii Noi;
- satul Moscovei, raionul Cahul;
- comuna Măgdăcești, raionul Criuleni;

- satul Opaci, raionul Căușeni;
- satul Hlinaia și satul Brânzeni, raionul Edineț;
- satul Lăpușna și satul Leușeni, raionul Hâncești;
- satul Sârma, raionul Leova;
- satul Susleni, raionul Orhei;
- satul Pânășești, raionul Strășeni;
- satul Tudora și satul Talmaza, raionul Ștefan Vodă;
- satul Verejeni, raionul Telenești.

Grupurile țintă ale proiectului:

- Copiii cu cerințe educaționale speciale de vârstă preșcolară (3-6/7) ani și familiile lor;
- Managerii și cadrele didactice din grădinițe;
- Specialiștii din cadrul Serviciilor raionale de asistență psihopedagogică;
- Autoritățile publice centrale și locale;
- Membrii comunității;
- Prestatorii de servicii educaționale.

Activitățile proiectului s-au axat pe **două direcții strategice**:

1. **Consolidarea capacităților resurselor umane** (*manageri și cadre didactice din grădiniță, specialiști din cadrul Serviciilor raionale de asistență psihopedagogică, echipele comunitare etc.*).
2. **Schimbarea atitudinii și a comportamentului grupurilor-țintă față de copii cu cerințe educaționale speciale.**

În cadrul primei direcții strategice au fost realizate mai multe formări. În perioada 09-10 iulie 2015, în grădinița numărul 12 din orașul Orhei, a fost realizat trainingul cu genericul „Managementul educației incluzive în instituțiile de învățământ preșcolar din Republica Moldova” și vizita de studiu pentru managerii instituțiilor de învățământ preșcolar. Seminarul a avut drept obiectiv consolidarea capacităților managerilor grădinițelor-pilot în vederea planificării și dezvoltării instituționale privind implementarea educației incluzive. La seminar au fost prezenți 28 de specialiști din 12 raioane ale țării, inclusiv 15 directori ai grădinițelor-pilot; 2 directori ai grădinițelor din orașul Orhei; specialiști din cadrul Direcției Educație Orhei, reprezentanți ai Serviciului de asistență psihopedagogică Orhei și echipa de specialiști din cadrul grădiniței numărul 12. În cadrul seminarului managerii instituțiilor vizate au fost formați de către specialiștii Centrului Republican de Asistență Psihopedagogică despre cum să asigure implementarea educației incluzive în instituțiile de învățământ preșcolar, fiind reflectate subiecte cu referire la: politici, cadrul legal și normativ, managementul abordării incluzive, autoevaluarea instituției, elaborarea / revizuirea planului strategic de dezvoltare al instituției și planificarea din perspectiva asigurării incluziunii educaționale a tuturor copiilor.

Specialiștii din 11 Servicii raionale de asistență psihopedagogică au beneficiat de formare în cadrul seminarului „Evaluarea complexă și acțiuni de intervenție pentru copiii de vârstă preșcolară” (16-7 iulie 2015). Scopul seminarului s-a axat pe consolidarea capacităților specialiștilor din cadrul Serviciului de Asistență Psihopedagogică în evaluarea complexă a copiilor cu cerințe

educaționale speciale de vârstă preșcolară. La seminar au participat 33 de specialiști (psihologi, logopezi, psihopedagogi, pedagogi), care au discutat despre particularitățile de dezvoltare a copiilor de la 0 la 7 ani, evaluarea dezvoltării copilului de la 3 la 7 ani, măsuri și metode de intervenție. De asemenea, specialiștii au participat la un atelier de lucru privind elaborarea raportului de evaluare complexă a dezvoltării copilului, identificarea competențelor, a necesităților și formularea recomandărilor.

Acest seminar a fost succedat de 11 **atelier practice** privind evaluarea complexă și asistența psihopedagogică a copiilor cu cerințe educaționale speciale de vârstă preșcolară, fiind consolidate capacitățile a 71 de specialiști din cadrul Serviciilor raionale de asistență psihopedagogică, manageri și educatori din grădinițele-pilot. În cadrul atelierelor au fost realizate următoarele activități:

- a) Observarea copiilor în cadrul activităților individuale și de grup;
- b) Analiza rapoartelor de evaluare complexă a copiilor referiți de instituțiile de învățământ preșcolar, care au fost elaborate de specialiștii Serviciilor raionale de asistență psihopedagogică;
- c) Organizarea atelierelor practice cu accent pe calitatea rapoartelor de evaluare complexă și formularea recomandărilor privind perfecționarea acestora, precum și implementarea recomandărilor de către cadrele didactice și părinți.

În cadrul proiectului, un accent deosebit de important s-a pus pe **formarea membrilor echipelor intersectoriale** din 14 comunități, constituite din asistentul medical, asistentul social și managerul instituției de educație timpurie din comunitate. În cadrul seminarului cu genericul „Consolidarea parteneriatului intersectorial în asigurarea incluziunii educaționale a copiilor de vârstă preșcolară” (15-17 iunie 2016), echipele intersectoriale au fost capacitate în realizarea unui proces socio-educational incluziv pentru copiii de vârstă timpurie. Au fost analizate subiecte cu referire la asigurarea respectării dreptului la educație și incluziune socială a copiilor din comunitate; conștientizarea și acceptarea dizabilității; instituții și structuri specializate în promovarea educației incluzive; bariere în co-

munitate și soluții de acces; evaluarea situației familiei și a copilului; problemele existente și semnele de risc crescut în dezvoltarea copilului de vârstă timpurie; abordarea cazurilor în echipa intersectorială și strategii de intervenție la nivel comunitar în incluziunea socio-educăționale a copiilor de vârstă timpurie.

Un alt obiectiv strategic, urmărit pe perioada proiectului, a fost dezvoltarea capacităților managerilor și a pedagogilor din cele 15 grădinițe-pilot întru crearea unei culturi instituționale, lipsite de prejudecăți, și a unui mediu incluziv de învățare și dezvoltare la nivel de grupă, pentru a răspunde necesităților individuale ale tuturor copiilor, în special ale celor cu cerințe educaționale speciale. S-a pus accentul pe oferirea suportului cadrelor didactice în dezvoltarea abilităților de identificare a barierelor cu care se confruntă copiii cu cerințe educaționale speciale prin observarea acestora în contextul unui mediu incluziv; în formarea competențelor de planificare a ulterioarelor activități în baza acestor observări pentru a facilita aflarea copiilor în instituție și de monitorizare și înregistrare a progreselor lor; în îmbunătățirea colaborării dintre grădiniță și școala primară pentru a sprijini incluziunea școlară a copiilor cu cerințe educaționale speciale. Prin urmare, în perioada februarie 2015 – noiembrie 2016 au fost organizate și desfășurate seminare de formare, planificate în baza a **patru module de instruire**, care au fost elaborate în corespundere cu nevoile și solicitările cadrelor didactice, cu feedback-ul și evaluările acestora din fiecare seminar desfășurat și elucidate prin următoarele subiecte:

Modulul I - Aspecte educaționale ale incluziunii copiilor cu cerințe educaționale speciale în educația timpurie (iunie, 2015);

Modulul II - Aspecte metodologice ale incluziunii copiilor cu cerințe educaționale speciale în educația timpurie (octombrie, 2015);

Modulul III - Individualizarea procesului educațional în contextul creării unei culturi incluzive în educația timpurie (aprilie, 2016);

Modulul IV - Observarea efectivă pentru o educație timpurie de calitate și asigurare a unei tranziții eficiente (octombrie-noiembrie, 2016).

La elaborarea conținutului au fost selectate situații relevante în baza observărilor făcute asupra unor copii cu cerințe educaționale speciale atât pentru o ulterioară monitorizare a succeselor înregistrate de aceștia, cât și pentru a fi utilizate în contexte de învățare. În baza unei comunicări eficiente cu expertul internațional Juliete Hancock, aceste exemple au fost transformate în studii de caz și, însoțite de întrebări pentru reflecții, au fost utilizate în activitățile de formare.

Ca rezultat al acestor instruirii, majoritatea cadrelor didactice și-au îmbunătățit capacitatea de a observa copilul în contextul mediului de grupă, în relaționarea cu semenii sau maturii, în situații inopinate de soluționare a unor conflicte sau probleme și documentarea acestor observări în caietele de notițe. Ulterior, în baza acestor notițe, cadrele didactice pot monitoriza progresele copilului, identifica nevoile lui și planifica acțiuni concrete pentru satisfacerea acestor nevoi.

Ca rezultat al întrunirilor comune, atât cadrele didactice de la grădiniță, cât și cele de la școala primară, au ajuns la un numitor comun privind pregătirea copiilor de școală, în special a celor cu cerințe educaționale speciale. Învățătorii au remarcat faptul că este bine ca grădinița să pună accent pe dezvoltarea comunicării, limbajului, a deprinderilor de autoservire și de soluționare a problemelor, pe dezvoltarea emoțională și mai puțin pe deprinderile de citit-scris-socotit. Iar educatorii au recomandat învățătorilor să-și reorganizeze formele de instruire, punând în special accentul pe activitățile de cooperare și pe lecțiile interactive. În felul acesta și copiii cu cerințe educaționale speciale își vor găsi mai ușor și mai repede rostul și locul în clasă și nu vor necesita atenție și timp suplimentar.

În scopul asigurării instruirilor de calitate și a monitorizării procesului de creare a unor modele de instituții cu practici de succes, în perioada desfășurării proiectului au fost realizate și activități precum:

- a fost pregătită o echipă din 12 formatori naționali, care au facilitat seminarele pentru cele 180 de cadre didactice, manageri din instituțiile-pilot, specialiști principali în educație timpurie din cadrul organelor locale de specialitate în domeniul învățământului și specialiști ai Serviciilor de asistență psihopedagogică din cele 11 raioane selectate pentru implementarea proiectului. În total au fost organizate 4 seminare locale, a câte 2 zile fiecare, cu grupurile din 5 localități (Pânășești, Strășeni; Anenii Noi; Opaci, Căușeni; Moscovei (2 instituții), Cahul; Măgdăcești, Criuleni) și 4 seminare centrale a câte 4 grupuri de instruire fiecare, din celelalte 9 localități (Brânzeni și Hlinaia, Edineț; Tudora și Talmază, Ștefan Vodă; Leușeni și Lăpușna, Hâncești; Sârma, Leova; Verejeni, Telenești și Susleni, Orhei), întrunite la Chișinău;
- au fost organizate **vizite de mentorat**, în scopul observării copiilor cu cerințe educaționale speciale din grupele de grădiniță și a constatării schimbărilor produse pe segmente concrete (mediu, atitudine, intervenție specialiști, conlucrare cu părinții, progrese înregistrate etc.) și ateliere de lucru pentru personalul grădinițelor întru facilitarea incluziunii copiilor cu cerințe educaționale speciale și asigurarea progresului în dezvoltarea acestora. În cadrul observărilor a fost utilizat *instrumentul (scurt) de dezvoltare profesională pentru îmbunătățirea practicilor educaționale (ISSA)*, fișa de observare suplimentată cu indicatori relevanți din *Indexul Incluziunii* pentru educația timpurie (după Tony Booth);
- pentru a spori calitatea instruirilor oferite cadrelor didactice din educația timpurie și în scopul facilitării unui schimb de experiență în domeniul educației incluzive, au fost organizate 2 seminare, pregătite și moderate de expertul internațional Juliete Hancock, care ne-a asistat în calitate de consultant pe perioada întregului proiect. În cadrul acestor seminare au fost elucidate subiecte de maxim interes pentru cadrele didactice, ma-

nagerii grădinițelor-pilot, reprezentanții organelor locale de specialitate în domeniul învățământului și Serviciilor raionale de asistență psihopedagogică precum *rolul și importanța observării efective pentru o educație timpurie de calitate; cunoașterea nevoilor copilului și sugestii pentru elaborarea unui studiu de caz de calitate.*

În cadrul celei de-a doua componente a proiectului au fost realizate diverse activități de informare și sensibilizare. Astfel, în perioada 16 martie – 7 aprilie 2015 au fost realizate mese rotunde cu genericul „Implementarea educației incluzive în instituțiile de învățământ preșcolar din Republica Moldova”, cu participarea reprezentanților APL de nivel I și II din 11 UTA. Aceste activități s-au axat pe informarea actorilor comunitari despre direcțiile strategice de acțiune ale proiectului și analiza experienței existente la nivel de raion pentru asigurarea cu succes a educației incluzive la nivel de grădiniță. În total au fost sensibilizați și informați 200 de actori comunitari. Ulterior, activități similare au fost realizate în 14 comunități, cu implicarea a 196 de specialiști (asistentul social comunitar, asistentul medical comunitar/medicul de familie, managerul grădiniței, managerul școlii, prestatori de servicii sociale etc.).

Atelierele de informare și sensibilizare a părinților copiilor preșcolari prezintă activități extrem de importante în promovarea incluziunii educaționale a copiilor cu cerințe educaționale speciale. Obiectivul acestor activități se axează pe sensibilizarea părinților privind necesitatea incluziunii socio-educative a copiilor cu cerințe educaționale speciale în contextul promovării respectării dreptului la educație a copiilor și reducerea stigmei și a discriminării. La aceste activități au participat 415 părinți, bunici, cadre didactice, specialiști din Serviciile raionale de asistență psihopedagogică. Părinții au avut posibilitatea să discute cu specialiștii despre unele aspecte privind dezvoltarea copilului, rolul familiei și grădiniței în educația copilului.

Un rol deosebit de important în promovarea culturii incluzive l-au avut **reprezentanții de teatru social**, organizate în grădinițele-pilot cu participarea a 603 persoane. Non-actorii trupei de teatru (11 tineri voluntari), au prezentat educatoilor și părinților copiilor preșcolari din grădinițele-pilot situații în care copiii cu dizabilități și părinții lor sunt discriminați. Ulterior, spectatorii au avut ocazia să modifice scenariul, să propună soluții pentru a evita discriminarea din scenele jucate și să iasă ei înșiși în scenă pentru a aplica soluțiile în practică.

În cadrul proiectului a fost realizat **filmul „Incluziunea educațională a copiilor cu cerințe educaționale speciale în grădinițe”¹**, care a fost utilizat întru sensibilizarea părinților, cadrelor didactice, altor actori.

1 Filmul poate fi accesat pe link-ul: <http://www.keystonemoldova.md/ro/stories/videos/educational-inclusion-of-children-with-special-educational-needs-in-kindergarten.php>

Rezultatele și impactul proiectului se reflectă prin unele progrese și realizări înregistrate, după cum urmează:

- în 11 din cele 15 grădinițe-pilot erau 37 de copii cu cerințe educaționale speciale, dintre care 15 copii au absolvit grădinița și au mers la 1 septembrie 2016 la școală în clasa I;
- mecanism viabil și eficient de colaborare intersectorială privind incluziunea educațională a copiilor de vârstă preșcolară la nivel de comunitate (exemple de bună practică: satul Sârma, raionul Leova; satul Hlinaia, raionul Edineț; satul Susleni, raionul Orhei; orașul Anenii Noi; comuna Pânășești, raionul Strășeni; satul Tudora, raionul Ștefan Vodă);
- practici de succes privind adaptarea mediului și infrastructurii la necesitățile copilului cu dizabilitate (de exemplu, grădinița din satul Susleni, raionul Orhei);
- scutirea de plată pentru alimentația copiilor din familiile social-vulnerabile ca modalitate eficientă de a asigura incluziunea educațională a copiilor (satul Moscovei, raionul Cahul; satul Susleni, raionul Orhei);
- modele de bună practică privind asigurarea tranziției copilului de la grădiniță la școală (satul Verejeni, raionul Telenești; satul Sârma, raionul Leova; satul Hlinaia, raionul Edineț);
- inițierea procesului de identificare, evaluare și referire a copiilor cu probleme de dezvoltare către Serviciile raionale de asistență psihopedagogică.

Totodată, constatăm existența unor impedimente și provocări privind implementarea incluziunii educaționale, cum ar fi:

- Lipsa serviciilor de suport pentru copiii cu dizabilități severe și accentuate;
- Transparență redusă privind planificarea și executarea bugetului instituției de învățământ preșcolar;
- Insuficiența mecanismelor de aplicare în practică a colaborării intersectoriale pentru implementarea educației incluzive;
- Infrastructură insuficient dezvoltată și dotare inadecvată a instituțiilor de învățământ preșcolar pentru implementarea educației incluzive;
- Rezistență din partea unor cadre didactice privind acceptarea copiilor cu dizabilități în grădinițe;
- Viziune eronată din partea unor cadre didactice despre paradigma învățării centrate pe copil;
- Planificarea activităților preponderent frontale și mai puțin cu accent pe interacțiune, colaborare, cooperare dintre cadrul didactic-copil, copil-copil;
- Organizarea mediului de învățare *pro forma*, nefuncțional;
- Competențe insuficiente ale educatorilor privind identificarea copiilor cu cerințe educaționale speciale și referirea la servicii specializate;
- Refuzul și neîncrederea unor părinți de a colabora și de a-și susține copilul.

ÎNCREDEREA ASIGURĂ SUCESUL INCLUZIUNII

Andrian a pășit pentru prima oară pragul grădiniței din satul Opaci, raionul Căușeni la vârsta de 4 anișori. La prima întâlnire cu educatoarea, Andrian o ținea strâns pe mama de mână. Până atunci, mama fusese mereu în preajma lui, acum însă avea în jurul său atâția oameni necunoscuți... Băiatul era timid și nehotărât, folosea limbajul mimico-gestual și deseori manifesta puternice comportamente agresive.

„Îmi amintesc o situație când copilul a făcut o criză și nu știam cum să acționez. Am solicitat ajutorul asistentei medicale și abia atunci am aflat că băiatul are epilepsie. Mama a recunoscut că a ascuns acest fapt de frică că nu va fi primit la grădiniță” – povestește emoționată Angela Isac, educatoarea de la grupa lui Andrian.

Managerul grădiniței a discutat cu mama copilului și i-a propus ca Andrian să fie evaluat de specialiștii Serviciului de Asistență Psihopedagogică Căușeni. Echipa Serviciului a realizat evaluarea dezvoltării copilului și a elaborat raportul de evaluare complexă, care include recomandări pentru cadrele didactice și pentru părinți, acestea fiind raportate la necesitățile copilului.

În anul 2015, grădinița din satul Opaci a fost selectată pentru a implementa proiectul „Pilotarea educației incluzive în instituțiile de învățământ preșcolar din Republica Moldova”. Educatoarea de la grupa lui Andrian, celelalte cadre didac-

tice din instituție, precum și asistentul social comunitar și asistentul medical, au participat la seminare de formare în domeniul educației incluzive: „Acest proiect a avut un impact semnificativ atât asupra educatorilor, cât și asupra părinților. Cadrele didactice au beneficiat de suport metodic, au aflat despre noile practici privind incluziunea copiilor cu cerințe educaționale speciale. Aveam foarte multe întrebări privind incluziunea lui Andrian și a altor copii cu cerințe educaționale speciale. În cadrul reprezentației de teatru social, atelierelor cu părinții și cadrele didactice, consultațiilor specializate, oferite de către psiholog, am obținut răspunsuri la toate întrebările care ne frământau”, menționează Angela Blaj, directorul grădiniței.

„În urma crizelor de epilepsie, Andrian avea un comportament agresiv, însă noi știam deja cum să-l ajutăm: în primul rând, încercam să-l liniștim, iar dacă avea convulsii, solicitam ajutorul asistentului medical, care îi administra medicamentele necesare. Andrian nu a fost marginalizat. Îl susțineam și îl ajutam la activități, împreună cu ceilalți copii sau cu asistenta medicală, când era nevoie. De cele mai dese ori, simplificam sarcinile pentru el, iar pentru a nu-l stresa, îi ofeream posibilitatea de a alege activitățile la care dorește să participe” – relatează educatoarea de la grupa lui Andrian.

Deși împlinise 7 ani, mama lui Andrian a decis ca băiatul să mai frecventeze încă un an instituția preșcolară, în vederea unei mai bune pregătiri pentru școală: „Copilul a început să se simtă mai bine, de aceea am hotărât să meargă încă un an la grădiniță. A început să pronunțe corect cuvintele, a devenit mai liniștit, și-a făcut prieteni. Dacă la început era isteric când îl aduceam la grădiniță, acum copilul vine cu plăcere”.

Integrarea lui Andrian în grădiniță este un succes nu doar pentru el, dar și pentru educatori, familie și ceilalți copii. Toți cei care, într-un fel sau altul, s-au implicat în viața acestui copil, au învățat ce este toleranța, acceptarea, respectul, iar Andrian a câștigat șansa de a avea acces egal la educație, în rând cu toți copiii.

„VREAU SĂ RĂMÂN LA GRĂDINIȚĂ!

AICI SUNT MULȚI COPII!”

Diana are 8 ani și anul acesta a mers la școală în clasa I. Fiind diagnosticată cu paralizie cerebrală infantilă, fetița se deplasează cu ajutorul unui scaun rulant.

Acum un an Diana a trecut pentru prima dată pragul grădiniței. Până atunci, mama nu a avut curajul să-și ducă copilul la grădiniță. O încerca teama că fata va rămâne nesupravegheată în lipsa ei, că ar putea să i se întâmple ceva urât sau copiii nu o vor înțelege etc. În urma ședințelor informative și a activităților de sensibilizare cu părinții copiilor preșcolari (ateliere, reprezentație de teatru social), organizate în cadrul proiectului „Pilotarea educației incluzive în instituțiile de învățământ preșcolar din Republica Moldova”, și la insistența directoarei grădiniței, a primarului și a asistentului social comunitar, în cele din urmă, mama a acceptat provocarea.

În primele zile, mama stătea cu Diana la grădiniță timp de o oră sau două, după care o lăsa câte o jumătate de zi în grupă. Era îngrijorată și întreba mereu: „Ce să mai fac? Poate să o las pentru mai mult timp la grădiniță?”. Încetul cu încetul, Diana s-a adaptat și nu dorea să se întoarcă acasă, cerea să rămână cu copiii: „Vreau să rămân la grădiniță! Aici sunt mulți copii!” – spunea fetița.

Inițial, comportamentul Dianei era un pic mai neobișnuit. Fiecare emoție, fiecare bucurie simțită o exprima prin multă gălăgie. Avea un mod aparte de a se bucura. Prima dată când Diana a venit la grădiniță și copiii au salutat-o, fetița a strigat de bucurie. Era foarte veselă și fericită. Copiii, în schimb, erau

mai rezervați în a interacționa cu ea, făceau unele încercări de a se apropia la îndemnul educatoarei.

„La început mă gândeam că nu o să mă descurc, mai ales că nici părinții celorlalți copii nu acceptau ca în grupa lor să fie un copil cu dizabilitate. După activitățile de sensibilizare ei au devenit însă mai înțelegători, mai receptivi. Am avut de câștigat cu toții din faptul că Diana frecvența grădinița, deoarece atât cadrele didactice, părinții, cât și copiii au devenit mai îngăduitori, mai toleranți. Astfel, Diana a fost pregătită pentru o următoare etapă din viața ei – școala”, spune educatoarea Ana Hacina.

Managerul grădiniței, Tatiana Boțan, relatează: „Petru a-i asigura confortul necesar, pentru a-i reda încrederea fetiței, educatoarea de la grupă se străduia să o țină de mână, vorbea rar și o ghida la necesitate. Mama o asista pe toată durata activităților. Când fetița termina lucrarea, mama o ajuta să treacă la covoraș pentru a se „dezmorti” un pic, apoi revenea pentru prezentarea lucrării. În timpul plimbării, Diana era însoțită de colegi și educatoare. Ușor se prindea în joc alături de ceilalți copii și se bucura de fiecare moment trăit. Progresele înregistrate, succesele obținute de acest copil se datorează, în mare parte, insistenței, perseverenței mamei și profesionalismului cadrului didactic”.

Diana s-a integrat cu succes în grupul de copii. Aceștia îi zâmbeau atunci când o vedeau că vine la grădiniță. Copiii îi săreau mereu în ajutor când observau că nu se descurcă singură. O acceptau în jocurile lor și uneori chiar își adaptau jocurile astfel încât și Diana să poată participa. Dacă la început Diana nu rostea clar cuvintele, acum ea repetă după copii și după educatoare, răspunde la întrebări. A învățat literele și cifrele, a început să se deplaseze fără a utiliza scaunul rulant, ajutată de educator sau de către copii.

„La matineul dedicat zilei de 8 martie Diana stătea în scaunul rulant. La un moment dat ea s-a ridicat ca să stea în picioare alături de ceilalți copii, refuzând să se așeze pe scaun” – își amintește educatoarea de la grupă.

Recent, Diana a beneficiat din partea A.O. Keystone Moldova de un scaun rulant, adaptat necesităților ei și de un premergător. Ea s-a bucurat mult când a văzut scaunul rulant și a exclamat: „Colorat!”. Acest scaun o va ajuta să parcurgă mai ușor drumul de acasă spre școală.

O ETICHETĂ FALSĂ

„Nu se poate face nimic cu ea!” – afirmau disperați educatorii despre fetița care îi mușca și îi scuipa pe toți. Acum Crina nu mai este agresivă cu cei din jur, a devenit mult mai cooperantă atât în jocurile cu copiii, cât și în activitățile de învățare.

La grădiniță Crina a devenit parte a grupului de copii: se așază la masă, se implică în activități deopotrivă cu semenii săi, nu mai strigă și nu mai aleargă fără sens prin sala de grupă. Abia acum, la cei 7 ani ai săi, micuța descoperă bucuria de a fi copil. Familia și-a recăpătat speranța pentru evoluția Crinei, iar educatorii, zi de zi, învață să răspundă cerințelor educaționale speciale ale copilului. Este istoria unei fetițe din satul Moscovei, raionul Cahul, care învață să ia viața de la capăt.

La vârsta de 3 ani, Crina a fost diagnosticată cu retard psiho-verbal, iar peste 2 ani, cu retard mintal sever și autism infantil. Constatarea medicilor a fost ca o lovitură de trăsnet pentru familie, iar ceea ce au aflat despre autism le-a spulberat orice speranță de viitor. Li s-a spus că fetița lor era incapabilă să comunice și să se joace cu ceilalți copii.

Integrarea Crinei în grădiniță la vârsta de 4 ani a început cu mari dificultăți. Fetița era foarte agresivă cu ceilalți copii, striga permanent, alerga prin sala de grupă, nu înțelegea nimic din ce i se spunea și nu putea fi înțeleasă de nimeni, nici chiar de membrii familiei.

Toate încercările educadorului de a implica copilul în activități au fost zădărnice. Crina refuza orice obiect, aruncându-l, manifestându-și nemulțumirea prin strigăte permanente. Educatorii erau total descurajați.

Această situație a determinat familia să apeleze la ajutorul Serviciului de Asistență Psihopedagogică din Cahul. În urma evaluării complexe, specialiștii au decis că fetița trebuie să beneficieze de asistență în cadrul Serviciului. Astfel, Crina a fost încadrată în servicii de asistență psihopedagogică cu elemente din terapia ABA, preluate în cadrul formărilor oferite de un psihoterapeut din România. Din iunie 2015 și până în prezent, Crina beneficiază săptămânal de 3 ore de asistență psihopedagogică. În paralel, specialistul Serviciului de Asistență Psihopedagogică a oferit educadorului de la grădiniță consultanță și sprijin în elaborarea planului individualizat de intervenție. Colaborarea dintre acești doi profesioniști presupunea și transmiterea informației referitoare la comportamentul și abilitățile formate în timpul orelor de terapie, care puteau fi preluate în activitățile de la grădiniță.

De atunci, Crina a învățat să se așeze la masă, să perceapă și să realizeze anumite sarcini, să recunoască obiecte și imagini, să modeleze, să facă incastre și diverse asocieri. Dacă înainte fetița nu manifesta niciun interes pentru jucării, acum ea a fost ajutată să descopere rostul lor, acceptându-le, jucându-se cu ele. Aceste abilități au sporit gradul de integrare în activitățile din sala de grupă.

„În această perioadă Crina s-a schimbat foarte mult: s-a liniștit și nu mai este agresivă, se joacă cu copiii, realizează sarcinile propuse de educator, fiind însoțită de un matur. A început să rostească unele cuvinte” – ne relatează bunica. Schimbările au fost remarcate și de mătușa Crinei: „Acum înțelege ce îi spunem și dacă o rugăm să ne aducă ceva, o face imediat”.

Însă cea mai impresionată de rezultate este mama, care muncește peste hotare. Cu lacrimi de bucurie în ochi ne povestește despre progresele fiicei: „Când m-am întors de peste hotare am găsit-o total diferită. Am lipsit mai puțin de un an, dar în acest răstimp a avansat mult: reacționează la ceea ce-i spun, când dorește ceva, îți arată cu degetul și o înțelege foarte ușor, se îmbracă și se încălță singură, recunoaște obiectele de vestimentație, cunoaște părțile corpului, deosebește culorile și recunoaște animalele”.

Aceste progrese sunt reale în evoluția Crinei, iar schimbarea a fost posibilă grație implicării specialiștilor din cadrul Serviciului de Asistență Psihopedagogică din Cahul și a serviciilor sistematice de care a beneficiat fetița. Desigur, un rol considerabil l-a avut familia, care timp de trei ori pe săptămână, indiferent de timpul de afară, aducea fetița la ora de terapie. După fiecare ședință, psihopedagogul discuta cu cei din familie și oferea recomandări pentru a consolida și a dezvolta cele obținute în cadrul terapiei. Astfel, eforturile comune s-au resimțit în comportamentul fetei și la grădiniță.

„De când Crina este asistată de specialiștii Serviciului de Asistență Psihopedagogică din Cahul, ne este mult mai ușor să o integrăm în activități. A devenit mult mai înțelegătoare și cooperantă. Specialiștii de acolo ne recomandă sarcini și metode de lucru, cum să reacționăm în situații de criză, cum să o motivăm și cum să o implicăm în activitățile cu ceilalți copii” – afirmă directorul grădiniței, doamna Maria Novohațchii.

Parteneriatul creat între familie, instituție preșcolară, Serviciul de Asistență Psihopedagogică se axează pe o muncă enormă, responsabilitate și atitudine. Declarația „Nu se poate face nimic cu ea!” nu a rămas decât o falsă etichetă.

„AR FI TREBUI SĂ ÎMI ADUC BĂIATUL MAI DEVREME LA GRĂDINIȚĂ...”

Lurie are 7 ani. De un an frecventează grădinița din satul Susleni, raionul Orhei. „La început stătea tăcut și retras. Tăcea și zâmbea. Nu comunica cu ceilalți copii” – spune Ana Hacina, educatoarea.

Mama băiatului este plecată la muncă peste hotare cu fiul cel mai mare. Tatăl lucrează cioban la stână și practic nu este acasă.

Când Lurie a venit la grădiniță, nu avea deprinderi elementare de igienă, de socializare, comunicare sau autoservire: „Băiețelul avea rețineri în dezvoltarea psiho-verbală, era slăbuț și plăpând. Lurie vine dintr-o familie numeroasă, fiind cel de-al patrulea copil... De multe ori el rămânea fără supravegherea adulților, deoarece aceștia munceau în câmp. Pe atunci Lurie era foarte retras și nu comunica” – povestește Tatiana Boțan, directorul grădiniței.

La început Lurie nu dorea să mănânce, iar educatoarea nu înțelegea de ce. Odată, copilul a ascuns mâinile la spate și a exclamat: „Eu nu am mâini! Vreau să mănânc! Ajutați-mă”. Atunci cadrul didactic a înțeles că Lurie nu avea deprinderi de autoservire, nu putea ține lingura.

Echipa comunitară a evaluat inițial copilul și a referit cazul la Serviciul de Asistență Psihopedagogică din Orhei. Specialiștii din cadrul Serviciului au realizat evaluarea complexă a copilului și au stabilit rețineri în dezvoltarea psiho-verbală. Au fost înaintate recomandări cu accent pe asigurarea de către educator a procesului de dezvoltare și antrenare a limbajului verbal, încadrarea copilului în

activități ce dezvoltă gândirea, imaginația și exerciții pentru motricitatea fină și grosieră etc.

„Au fost binevenite recomandările specialiștilor din cadrul Serviciul de Asistență Psihopedagogică, seminarele organizate pentru cadrele didactice și recomandările pe care le-am primit în cadrul activităților de mentorat. Practic nu cunoșteam nimic despre cerințele educaționale speciale și incluziune, dar am învățat foarte multe, ne-am format și am găsit răspunsuri la întrebările privind incluziunea lui Iurie și a altor copii”, povestește educatoarea de la grupă.

Treptat, Iurie a început să comunice cu semenii lui. Învăță împreună cu ei să citească, să numere, să deseneze. Se joacă împreună cu ceilalți copii. Acum nu mai e singur, are mulți prieteni în grupă. La grădiniță Iurie a descoperit pentru prima oară jucăriile și s-a jucat cu ele. Prin intermediul jucăriilor băiatul a reușit să stabilească relații apropiate cu colegii și cu educatoarea. „S-a schimbat mult. Copilul știe să numere, cunoaște unele litere, poate desena, poate modela plastilina. S-a obișnuit cu grupul de copii, are prieteni”, spune educatoarea de la grupă. „Și tatăl lui Iurie e bucuros că băiatul frecventează grădinița. Vine regulat la toate ședințele, își aduce copilul la grădiniță și se interesează de succesele lui”.

Iurie relaționează cu copiii, îndeplinește mici însărcinări, a început să pronunțe mai bine cuvintele, a învățat să mănuiască creionul, pensula. Cel mai mult îl interesa la început centrul de construcții. Acolo se simțea în largul lui, construia singurel, nu avea nevoie de ajutorul nimănui decât de compania colegilor, cărora le arăta ce face și cu care discuta anumite detalii. Îi place și este foarte atent la povestioarele educatoarei. În timpul jocurilor în aer liber împarte cu copiii jucăriile. Îi place foarte mult nisipul.

Un moment deosebit din viața lui Iurie și a tatălui său a fost serbarea organizată de Anul Nou. Copilul a participat pentru prima oară la o astfel de activitate și a primit cadou.

„Copilul meu a ajuns la grădiniță, și pentru mine este foarte important să știu că e la fel ca ceilalți. Am înțeles că ar fi trebuit să îmi aduc mai devreme băiatul la grădiniță. Aici el a învățat poezii, a învățat să se poarte frumos” – vorbește emoționat tatăl băiatului.

„Tatăl lui Iurie a participat la toate activitățile organizate cu părinții în cadrul proiectului „Pilotarea educației incluzive în instituțiile de învățământ preșcolar din Republica Moldova”. El a înțeles ce înseamnă să fii un părinte bun, a devenit responsabil și este un partener de încredere al cadrului didactic. Pentru prima dată tatăl copilului a participat la anumite activități, i-a fost solicitată părerea și a avut posibilitatea să se expună. Datorită atelierelor de informare și sensibilizare, părinții copiilor au devenit mai toleranți și au înțeles că toți copiii au dreptul la educație, indiferent de problemele pe care le au. Acum aceștia se străduiesc să-i ajute pe ceilalți copii din familiile social-vulnerabile cu hăinuțe, încălțăminte etc.” – relatează managerul grădiniței.

La anul Iurie va pleca la școală. Pe lângă faptul că va fi bine pregătit pentru clasa I, el va ști și cum să se comporte și cum să relaționeze cu semenii săi.

MĂDĂLINA — COPILUL CARE SFIDEAZĂ BARIERELE AUZULUI

Mădălina are 5 ani. E un copil vesel, senin, căruia îi place să comunice cu cei din jur. Zglobeie din fire, Mădălina își face ușor prieteni și se dedică total activităților care o interesează sau celor propuse de educatori.

De doi ani Mădălina frecventează grădinița numărul 3 din orașul Anenii Noi. Copiii din grupa ei au învățat să fie mai toleranți, să-i sară în ajutor atunci când are nevoie și să comunice cu ea nu doar verbal, dar și prin gesturi. Asta pentru că Mădălina are deficiențe de auz și de vorbire. Însă, chiar dacă nu vorbește clar, ceilalți copii își dau ușor seama ce le spune, datorită mimicii și gesturilor.

Înainte ca Mădălina să împlinească un an de zile, părinții au conștientizat că fetița are deficiențe de auz. Totuși, din lipsă de resurse financiare, nu au întreprins nimic. Cu un an în urmă, Mădălina a primit un aparat auditiv, dar o deranjează atunci când se îmbracă și se dezbracă, înainte de somn sau când poartă căciulă, așa că fetița refuză de multe ori să îl poarte.

În familie Mădălina este tratată cu multă căldură. Fratele mai mare este cel care o aduce și o ia deseori de la grădiniță, o înțelege bine atunci când aceasta îi comunică ceva, se joacă cu ea în jocurile pe care i le propune, aleargă împreună, se joacă la tobogan. Părinții se interesează de succesele fetiței la grădiniță, întrebă despre dificultățile cu care se confruntă.

„Când numai a început să frecventeze grădinița, Mădălinei îi era greu să asculte mult, să stea pe scăunel, să comunice și mai ales să-și facă prieteni. Deseori era

supărată și privea pe geam. Pe parcurs, însă, fetița s-a acomodat cu regimul grădiniței, și-a făcut prieteni care vorbesc cu ea prin gesturi, o ajută atunci când are nevoie, o susțin la activități și o invită mereu să se joace împreună cu ei” – menționează Cristina Gavriluță, educatoarea de la grupă. „Acum Mădălina e mult mai veselă și entuziasmată de tot ce i se întâmplă. Cu mare plăcere participă alături de ceilalți copii la activitățile de muzică, dans, învață poeziile și cu ușurință se descurcă cu însărcinările pe care le are la centrele de activitate”. Este atentă la mediul care o înconjoară și observă mereu toate schimbările ce au loc în grupă sau afară.

Mădălinei îi place să comunice și într-o foarte ușor în contact cu persoanele care îi vorbesc și îi zâmbesc. „Vorbind cu Mădălina, am observat cum ea privește atent mișcarea buzelor mele, așa că m-am convins de faptul că acest copil învață vizual, spune educatoarea. Ea este foarte atentă la felul cum vorbește o persoană cu ea și cu alți copii, analizează amănunțit persoana dată, este atentă la fiecare gest, mimică și la mișcarea buzelor. Așa învață multe.”

Educatoarea de la grupa Mădălinei povestește: „Fetița comunică cu toți copiii din grupă, întotdeauna este veselă și plină de viață. Copiii sunt gata să o ajute oricând și le place să se joace împreună. Mădălinei îi plac mult jocurile cu subiect și rol. Ea se joacă cu fetițele din grupă „de-a familia”. De regulă, ea interpretează rolul de copil, imitând cum merge cu mama la cumpărături și cum prepară bucate împreună. La fel, am observat că Mădălinei îi plac mult animalele. Foarte des Mădălina comunică cu semenii prin intermediul imaginilor. Le arată o imagine și aceștia își dau seama ce o interesează sau de ce are nevoie. Folosește pe larg limbajul nonverbal. Colegii sunt receptivi la nevoile fetiței. Atunci când își dau seama că ea nu-i înțelege, trec la limbajul gesturilor, învățând astfel să se exprime nonverbal.

De două ori pe săptămână fetița merge la ședințe de terapie cu logopedul de la Serviciul de Asistență Psihopedagogică din Anenii Noi. Timp de un an de zile a învățat să rostească multe cuvinte: floare, mere, mama, bună dimineța, pa, apă. Fetița cunoaște părțile corpului și le prezintă, reacționează la auzul numelui său etc.

„Mădălina este o fetiță foarte capabilă”, spune doamna educatoare. „Se descurcă bine cu însărcinările, desenează și modelează foarte frumos. Este ordonată, demonstrează independență în igiena personală (se spală și se șterge singură pe mâini, folosește independent toaleta). Mădălina este grijulie, prietenoasă, sânguincioasă, sufletistă. După părerea mea, fetița va deveni un adult descurcăreț, care va face față nevoilor vieții”.

Educatoarea a observat că Mădălinei îi place să deseneze, are o predilecție aparte pentru arte, pune mult suflet în ceea ce face și lucrările ei se evidențiază din mulțimea de lucrări ale copiilor din grupă. Mădălina preferă să realizeze lucrări ce țin de decuparea, aplicarea unor obiecte, îi place să deseneze după un anumit model/ tablou.

Faptul că frecventează grădinița a ajutat-o foarte mult pe Mădălina. Aici ea a învățat să comunice, să interacționeze cu copiii, să asculte când cineva vorbește, și-a făcut prieteni. La grădiniță, Mădălina a învățat să facă față cerințelor și provocărilor pe care le va întâmpina în societate.

CALEA LUI MARIUS SPRE SUCCES

„Marius a venit la grădiniță la vârsta de 1 an și 7 luni. De atunci viața lui s-a schimbat. Datorită unui parteneriat viabil cu familia am reușit să integrăm acest copil în instituția preșcolară. În grădiniță a învățat să depășească neîncrederea, emoțiile, a început să comunice cu semenii, să deosebească binele de rău” – afirmă directorul instituției preșcolare din satul Sârma, Svetlana Cojocaru-Cernenchi.

Acum, la 7 ani, Marius este pregătit pentru a merge la școală. Cunoaște toate literele și cifrele, își scrie numele și prenumele, posedă cunoștințe despre lumea înconjurătoare, are vocabularul dezvoltat și se exprimă cu ușurință.

Venind dintr-o familie social-vulnerabilă, unde relațiile dintre membri sunt tensionate, copilul a asistat de multe ori la scene violente, care au avut un impact negativ asupra comportamentului lui. Mama este o persoană foarte importantă în viața lui Marius. Ea este grijulie și interesată ca băiatul să capete deprinderi elementare de viață, în timp ce tata se ocupă mai puțin de educația copilului. Din spusele mamei, Marius a fost neliniștit, plângăreț încă de la naștere, nu avea un somn liniștit, era în permanență agitat. „Schimbări în viața lui Marius nu s-au produs, deoarece atmosfera din familie a avut un impact negativ asupra lui. Unele maniere le-a preluat de la tată și de la bunici” – spune mama lui Marius.

Din primele zile de grădiniță, cadrul didactic a observat că Marius este un copil mai diferit prin comportamentul său față de ceilalți copii de vârsta lui: el nu avea deprinderea de a asculta, se urca pe masă, se ascundea, nu comunica cu

colegii, prefera să se joace singur. „La momentul în care l-am cunoscut, Marius nu avea deprinderea de a sta locului nici două-trei minute. El nu putea rosti cuvântul „mama”, relatează cadrul didactic Svetlana Damian. A fost greu, pentru că trebuia mereu să-l motivez (cu biscuiți, caramelle, îmbrățișare, sărut) să se încadreze în joc, să comunice cu copiii. Mereu trebuia să-i găsec ocupații, fie să aducă mingea, o altă jucărie, sau orice altceva etc”.

Situația s-a schimbat treptat. Ajutat de cadrul didactic, de mama și de specialiștii din cadrul Serviciului de Asistență Psihopedagogică din Leova, Marius a reușit să depășească temerile pe care le avea în comunicarea cu copiii și educatoarea. A devenit mai sociabil, se implică în jocurile de rol, participă la luarea deciziilor, comunică cu semenii.

Frecventând activitățile din grădiniță, mama s-a informat despre necesitățile copilului, a observat cum acesta realizează sarcina în cadrul activităților zi de zi. Datorită eforturilor depuse de mamă și de cadrele didactice, Marius a înregistrat progrese la toate domeniile de dezvoltare. La domeniul dezvoltare socio-emoțională, Marius interacționează cu copiii și cu adulții din propria inițiativă. La necesitate cere ajutor adulților, utilizând formule de politețe. Băiatul e dornic să învețe anumite acțiuni de autoservire, să confecționeze obiecte, jucării sau să găsească informații despre obiectele interesante. De asemenea, Marius și-a dezvoltat limbajul, comunică mai bine, utilizează în vorbire propoziții dezvoltate și fraze. El ascultă și povestește cu plăcere povești, respectând succesiunea evenimentelor. Nivelul cunoștințelor băiatului corespunde Standardelor de învățare și dezvoltare a copilului.

Succesele pe care le-a atins Marius se datorează inclusiv susținerii și consilierii specialiștilor din cadrul Serviciului de Asistență Psihopedagogică Leova. Șefa Serviciului, doamna Ecaterina Jantîc, își amintește: „L-am cunoscut pe Marius la 5 ani și 9 luni. Pe atunci avea o stare de anxietate, în discuție cu necunoscuții privirile-i erau fugare, se uita când la o persoană, când la alta. Vorbea încet, cu un limbaj format din propoziții simple (1-3 cuvinte) și era instabil emoțional. Aveam impresia că nu înțelegea ceea ce îi vorbeam. Atunci când era încurajat, laudat, devenea mai încrezut. Puținele activități petrecute cu copilul au fost eficiente și utile atât pentru el, cât și pentru cadrul didactic care a ținut cont de toate recomandările specialiștilor Serviciului și le-a practicat destul de frecvent. Succesele nu s-au lăsat mult așteptate. Marius a căpătat încredere în forțele proprii și s-a ridicat la o nouă treaptă. Recompensele verbale: „bravo, uite că-ți reușește”, „vezi că poți”, „poți și mai bine” și nonverbale (îmbrățișări, mângâieri) au lăsat amprenta pozitivă în lucrul cu copilul. Astăzi Marius este elev în clasa I. L-am întâlnit în primele zile ale anului școlar pe culoarele școlii. A răspuns atât de frumos la salut, cu un zâmbet larg deschis, încrezut și mândru că este școlar”, a conchis doamna Jantîc.

Un rol important în ascensiunea lui Marius l-au jucat și actorii sociali din comunitate. În perioada sărbătorilor Pascale, APL a organizat o acțiune de binefa-

cere cu genericul „Un zâmbet pentru fiecare”, în cadrul căreia Marius și familia lui au primit un colet cu produse alimentare și haine. Asistentul social comunitar s-a implicat, de asemenea, în susținerea materială și financiară a familiei. Însă eforturile membrilor echipei comunitare puteau fi reduse la zero dacă activitățile din cadrul instituției nu ar fi fost continuate și dezvoltate în mediul familial.

La moment, părinții se bucură de rezultatele obținute la grădiniță, deoarece copilul dă dovadă de o atitudine binevoitoare față de membrii familiei, este prietenos cu colegii și cadrele didactice. Marius o ajută pe mama prin gospodărie, se implică cu ușurință în activitățile casnice, manifestă încredere în propriile abilități și are o imagine pozitivă despre sine. Marius comunică cu mama despre viitor, o roagă să-i procure pentru școală toate rechizitele necesare, încălțăminte și îmbrăcăminte și o compătimește spunându-i că va crește mare, va munci și va ajuta să îmbunătățească starea materială din familie. Acesta este visul lui Marius.

Grație parteneriatului tuturor actorilor sociali din comunitate, viața lui Marius s-a schimbat radical. Astfel, după cum menționa Robert Collier, „Succesul este suma unor eforturi mici, repetate zi de zi”.

„RUXANDA A VENIT

LA GRĂDINIȚĂ CA SĂ NE BUCURE”

Ruxanda are cinci ani. Doi ochi ageri, două cosițe și un zâmbet larg – asta ți se aruncă în ochi atunci când o privești.

Deja de doi ani, Ruxanda se trezește dimineața devreme, se îmbracă, se încălță, o apucă pe mama de mână și se duce la grădiniță. Aici fetița are mulți prieteni și tare multe lucruri de făcut – să construiască, să se joace cu ceilalți copii, să comunice cu ei, să-i îmbrățișeze și să descopere lumea înconjurătoare.

Atunci când fetița a pășit în primele zile pragul instituției, personalul grupei era agitat. Educatorii nu știau cum să comunice cu ea, când aceasta trebuia să îndeplinească unele sarcini simple, ajutorii de educatori se simțeau împovărați cu sarcini în plus. De fapt, lucrurile erau firești și logice, deoarece oamenii cu care urma să comunice Ruxanda nu erau pregătiți s-o facă. Cadrele didactice întâmpinau dificultăți de vreme ce cunoșteau prea puțin despre copiii cu cerințe educaționale speciale. Or, pe vremea când făceau studiile la facultate, societatea nu cunoștea prea multe despre acești copii. Din fericire, copiii nu văd și nici nu fac diferențele! Pentru ei, Ruxanda era un copil ca și toți ceilalți, comunica mai mult prin gesturi, voia jucăria cu care se jucau ceilalți, se supăra și plângea dacă nu se simțea bine.

Ruxanda e un copil obișnuit. Sindromul Down, cu care a fost diagnosticată, nu este o piedică pentru ea și nici pentru copiii din jurul ei. Ei se comportă cu ea la fel ca și cu ceilalți prieteni ai lor.

„E foarte ageră, se mișcă foarte mult, vrea să atingă toate lucrurile, să deschidă, să răsfoiască, să scrie..., spune mama Ruxandei, Tatiana David. Eu nu o văd cu mult deosebită de alți copii. Sunt lucruri pe care le înțelege din prima când i le spun, sunt lucruri pe care trebuie să i le repet sau să i le arăt de mai multe ori”.

În 2015, la un an de când a început să frecventeze grădinița, Ruxanda a fost evaluată de către o echipă de specialiști din cadrul Serviciului de Asistență Psihopedagogică Strășeni. În raportul de evaluare complexă, elaborat de specialiștii Serviciului, au fost oferite recomandări privind activitățile de suport pentru educatorii și părinții copilului, activități care s-o ajute pe Ruxanda să progreseze. Totuși, adulții de la grădiniță, care se aflau în preajma copilului, aveau încă multe neclarități.

Între timp, au început activitățile din cadrul proiectului „Pilotarea educației incluzive în instituțiile de învățământ preșcolar” implementat de P.E. „Pas cu Pas” și A.O. Keystone Moldova, în parteneriat cu Ministerul Educației al Republicii Moldova și Centrul Republican de Asistență Psihopedagogică. Datorită activităților proiectului, cadrele didactice au învățat ce înseamnă cerințe educaționale speciale, ce înseamnă incluziune, cum pot face față provocărilor atunci când au în grupă un micuț cu necesități speciale. Proiectul s-a adresat și părinților ce au copii cu dezvoltare tipică. Pentru ei au fost organizate activități de informare și sensibilizare, cum ar fi reprezentațiile de teatru social, atelierelor interactive, întâlnirile cu psihologul și multe alte activități.

Doamna Viorica Istrati, directorul grădiniței, povestește cu zâmbetul pe buze: „Credem că este un succes faptul că Ruxanda merge la grădiniță. Acest copil a venit printre noi să ne bucure. E un copil deschis spre comunicare, spre viață, spre cunoaștere, spre a demonstra că putem învăța unii de la alții. Atunci când se joacă în grupul de copii, Ruxanda este de fiecare dată pozitivă, încearcă să-i cuprindă pe toți, îi iubește. Îi place ca toți să se joace împreună”.

În grupul de copii Ruxanda se simte în apele ei. Aleargă împreună cu ei, îi imită, participă la toate activitățile. Nu îi reușește întotdeauna să îndeplinească sarcinile în ritmul celorlalți copii, dar înțelege toate regulile necesare și uneori chiar le arată și colegilor ei cum e corect să facă. Doamna educatoare, Elena Crețu, spune că Ruxanda învață prin imitare, ea repetă ceea ce fac copiii: „Participă la activitate, poate mai greu ca ceilalți copii, dar participă cu toți. Ceilalți copii o ajută atunci când are nevoie. Ei înțeleg când Ruxanda întâmpină greutăți și îi vin în ajutor. Pentru noi ea este un copil obișnuit”.

Acum, la cinci anișori, Ruxanda știe să facă multe lucruri și îi place foarte mult să fie gospodină. Aranjează tacâmurile pe masă, le strânge, își spală ceșcuța, îl servește pe tata în timpul cinei. Atunci când mama face ordine în casă, o ajută, poate șterge praful, dă cu aspiratorul, își aranjează hăinuțele.

„Eu cred că Ruxanda a avansat mult nu doar sub aspect fizic, dar și sub aspect psiho-emoțional, social, grație faptului că s-a aflat printre copii, spune doamna

director. Aici a învățat regulile de comportare pe care le au toți copiii, i-a fost ușor să preia anumite comportamente”.

Și la grădiniță sunt observate succesele Ruxandei. Știe să folosească diverse materiale din centrele de activitate conform destinației, imită animale prin mișcări și sunete, adoră să lunece pe tobogan, participă activ în jocuri de mișcare și îi place să le conducă, își face independent necesitățile la WC. Recunoaște că un comportament negativ atrage reacții negative din partea adulților și copiilor, iar dacă ești bună și atentă cu cei din jur, ei sunt la fel, încearcă să repete un mesaj simplu verbal atunci când îl aude etc. Mama fetiței recunoaște că Ruxandei i-a fost mult mai utilă interacțiunea și comunicarea cu semenii decât ajutorul specialiștilor pe care i-a consultat. Aflându-se printre copii, Ruxanda a deprins mult mai multe lucruri decât de la maturi. Ea a preluat anumite comportamente și a învățat să ia decizii în dependență de atitudinea grupului. Fetița îndeplinește cu plăcere diferite sarcini și este așteptată cu drag de către colegii de la grădiniță. Și ceilalți copii au învățat multe din comunicarea cu ea, de exemplu: să se ajute unii pe alții, să fie mai toleranți, să nu se comporte diferit.

Aflându-se alături de semenii, Ruxanda se simte la fel ca și ei. Colegii o văd, de asemenea, ca pe un copil obișnuit, care urmează să le fie alături atunci când

vor merge la școală, atunci când vor ieși la joacă, atunci când vor crește mari. Și nicio dată nu se vor comporta diferit cu Ruxanda.

Pe parcursul evoluției omnirii istoria a demonstrat că progresul poate avea loc doar atunci când sunt impedimente, probleme, și mai ales atunci când oamenii implicați își doresc să facă o schimbare. Vernon Sanders Law spunea că „Experiența este cel mai dur profesor, pentru că întâi îți dă testul, și apoi îți spune care era lecția”. Experiența pe care am trăit-o cu Ruxanda ne-a schimbat pe toți și ne-a învățat că destinul copiilor e în mâinile noastre și doar împreună le putem oferi șansa de a trăi viața din plin.

PARTENERIATUL ASIGURĂ SUCCESUL

INCLUZIUNII EDUCAȚIONALE

Era o dimineață frumoasă de vară când în ograda grădiniței „Albinuța” din satul Hlinaia, raionul Edineț, a intrat o mămică cu o fetiță de doi ani și jumătate în brațe. Ea nu se deosebea cu nimic de semenii săi, era un copil ca toți ceilalți. Avea ochii de culoarea cerului, un zâmbet senin și o privire caldă. Toate acestea îi dădeau un farmec deosebit. Copiii se apropiau de ea și erau curioși să vadă ce are la ureche. Fetița se numea Mădălina și nu rostea niciun cuvânt, era foarte timidă și distantă.

Mădălina are surditate bilaterală acută de la naștere. Fetița revenise atunci din România, unde suportase o intervenție chirurgicală de implant cohlear la urechiușa stângă. La vârsta respectivă vocabularul fetiței era asemeni unui copil nou născut. Reacționa doar la sunete, încercând cu greu să emită unele din ele. Medicii le-au recomandat părinților ca Mădălina să frecventeze neapărat grădinița, să se afle într-un mediu comunicativ.

Angela Căușac, managerul instituției, a fost foarte receptivă la doleanța părinților: „Chiar de astăzi fiica dumneavoastră poate frecventa instituția preșcolară „Albinuța”. Nu pot rămîne indiferentă față de problema dumneavoastră. Am și eu un frate cu deficiențe auditive de la naștere, prin urmare știu prin ce treceți și vreau foarte mult să vă ajut”.

La fel de receptiv s-au dovedit a fi și cadrele didactice din grădiniță, în special Claudia Proșii și Cristina Dulap, educatoarele din grupa Mădălinei. Din acea zi fetița frecventează sistematic instituția, cu excepția perioadelor de rehabilitare sau a celor în care se îmbolnăvește.

Cadrele didactice din grădiniță au beneficiat de multiple sfaturi și recomandări la seminarele de formare organizate în cadrul proiectului „Pilotarea educației incluzive în instituțiile de învățământ preșcolar din Republica Moldova”, implementat de P.E. „Pas cu Pas” și A.O. Keystone Moldova, cu suportul Fundațiilor pentru o Societate Deschisă, Programul „Copilărie Timpurie”. Astfel, educatorii pot practica diferite jocuri fonetico-fonematice în scopul îmbunătățirii pronunției fetiței. Au exersat și dezvoltarea auzului și a motricității aparatului fono-articulator al Mădălinei, au practicat jocuri și exerciții pentru dezvoltarea proceselor fonematice („Limbușoara veselă”, „Șarpele” etc.). Pentru dezvoltarea vorbirii, cadrele didactice au utilizat memorarea poeziilor, exerciții de descriere prin metoda „Eu spun – tu repeți”, au realizat convorbiri zilnice pe diverse tematici („Animalul preferat”, „În vizită la bunica”, „Prietenia mea” etc.). Prin urmare, Mădălina este permanent monitorizată pentru a observa cum pronunță cuvintele și a o corecta la timp.

De regulă, cadrele didactice utilizează în comunicare cu fetița gesturile, vorbesc rar și cu propoziții simple, au răbdare să o asculte pe Mădălina. Se practică lucrul în grupuri mici pentru ca fetița să audă ce spun semenii. Cadrele didactice recurg la aprecieri, încurajând fetița să se bucure de succesele proprii, îi încredințează roluri și îi acordă timp suplimentar în realizarea sarcinilor.

Mădălina a început să comunice cu semenii săi. Inițial, o făcea prin gesturi, treptat, a început să utilizeze cuvintele și îmbinările de cuvinte. În prezent, fetița formulează propoziții, încercând să comunice liber cu toți cei din jurul ei. Ea se bucură de stimă și respect din partea tuturor celor ce o înconjoară. Deseori în cercul colegilor săi îi revine rolul de lider. Ea este mereu în vizorul tuturor. Preferă foarte mult să deseneze și să modeleze, se implică cu mult interes în diferite concursuri și expoziții organizate în instituție.

Fetița a evoluat mult și grație faptului că ea crește într-o familie unde predomină armonia și dragostea. Părinții sunt interesați de prezentul și viitorul fiicei. Datorită grijii și dragostei lor, dar și a ajutorului acordat de fratele mai mare, Gabriel, Mădălina a reușit să obțină succese deosebite. Comunicarea dintre familie și cadrele didactice este una eficientă, ce contribuie în permanență la dezvoltarea fetiței.

Mădălina va împlini degrabă 6 ani. Succesele obținute în urma eforturilor depuse de familie și instituția de învățământ ne-au convins, o dată în plus, că doar împreună putem face lucruri frumoase. Doar într-o societate deschisă, tolerantă, ne simțim cu toții importanți.

„SUNT DEJA MARE, LA TOAMNĂ VOI

PLECA LA ȘCOALĂ”

„Mai înainte aveam îndoieli că fiul meu va putea să ducă o viață normală atunci când va crește mare, că va fi acceptat de cei din jur, că o să-și poată clădi un viitor în lumea mare. Acum, însă, sunt convinsă că o să poată, că va reuși. Eu cred că viitorul lui va fi frumos și plin de realizări” – menționează mama lui Vadim, un copil de 6 ani.

Vadim are grad de dizabilitate sever, diagnosticul lui este afecțiune congenitală, nanism. Băiatul are înălțimea unui copil de 2-3 ani.

Vadim provine dintr-o familie monoparentală, fiind al doilea copil în familie. El mai are o soră cu 4 ani mai mare. Tatăl lor era violent, abuza fizic și psihic copiii. Mama nu a mai putut răbda batjocura și a hotărât să divorțeze, trecând cu traiul împreună cu copiii la părinții ei în satul Tudora, raionul Ștefan Vodă.

La vârsta de 6 ani, Vadim a venit la grădinița-creșă din satul Tudora. Anterior, frecventase o instituție preșcolară din altă localitate, unde pe parcursul a trei ani de zile a stat în grupa de creșă, pe motiv că „este încă mic”, fiind mai scund decât ceilalți copii.

Mare i-a fost mirarea mamei atunci când a aflat că Vadim va fi înscris în grădinița din Tudora în grupa pregătitoare: „Cum în grupa pregătitoare? El este încă mic! Acolo toți sunt mari și nu va fi acceptat, nu va reuși!” – s-a revoltat mama. „Ar fi bine să-l înscrieți în grupa medie sau mare, căci acolo sunt copii

de înălțimea lui” – s-a implicat și bunica. Li s-a explicat că în grădiniță copiii percep diferențele dintre ei ca ceva firesc și nu au prejudecăți în relaționare, nu au formate stereotipuri. Până la urmă, s-au lăsat convinse, deși mai erau încă nesigure în reușita băiatului.

Angela Golovcenco, directorul grădiniței, relatează: „Cazul lui Vadim ne-a ridicat multe semne de întrebare: Cum putem s-o convingem pe mama lui Vadim că copilul ei este la fel ca semenii lui și că numai împreună îl vom putea ajuta să înregistreze progrese? Care ar fi acțiunile, metodele, tehnicile necesare pentru ameliorarea problemelor identificate? Cine ne-ar putea ajuta în demersul incluziv?”.

După o perioadă de observare a copilului în grupă, s-a constatat că lui Vadim îi place foarte mult să recite poezii, este comunicativ, are dezvoltate deprinderi de autoservire, are abilități de a opera cu cifrele, de a analiza și de a face anumite comparații.

Cu toate acestea, s-a observat că priceperile, cunoștințele, deprinderile, precum și abilitățile socio-emoționale și intelectuale ale băiatului nu corespund particularităților de vârstă. Atenția îi era instabilă, manifesta anxietate, avea momente în care agresa colegii, apoi plângea fără motiv, îi învinovățea pe ceilalți, căuta modalități ca să atragă atenția prin agresiune.

Pentru început, managerul instituției și cadrul didactic au discutat cu familia copilului (mama și bunica) și au încercat să o convingă să-l trateze pe Vadim ca pe un copil obișnuit, deoarece el are nevoie să se simtă util și valoros în familie. Această atitudine din partea familiei ar fi favorizat incluziunea educațională și socială a copilului.

Ulterior, familia și-a dat acordul ca Vadim să fie evaluat de Serviciul de Asistență Psihopedagogică Ștefan Vodă. Echipa de specialiști a evaluat băiatul și a oferit un șir de recomandări pentru cadrele didactice și pentru familie.

Creșa-grădiniță din Tudora a beneficiat de suportul Proiectului „Pilota-reia educației incluzive în instituțiile de învățământ preșcolar din Republica Moldova” implementat de P.E. „Pas cu Pas” și A.O. Keystone Moldova, în parteneriat cu Ministerul Educației și Centrul Republican de Asistență Psihopedagogică. Au fost realizate o reprezentație de teatru social, ateliere de informare și sensibilizare a părinților și a altor actori comunitari. Aceste activități au generat o schimbare în viziunea mamei lui Vadim, care nu mai tratează cu neîncredere viitorul copilului: „Mă bucur că acest proiect promovează înlăturarea prejudecăților și a discriminării copiilor cu dizabilități. Niciodată nu m-am gândit că există atâtea persoane receptive, care îți pot alina durerea!” – exclamă mama lui Vadim cu lacrimi în ochi.

Mama a fost motivată să devină un partener activ în procesul educativ și a conștientizat că poate aduce o contribuție reală și valoroasă în educația copilului său. Zi de zi a fost prezentă la grădiniță, a asistat la activitățile integrate preluând în așa mod practicile educaționale, încât să asigure, ulterior, pregătirea copilului pentru școală.

Iată ce mărturisește educatoarea de la grupa lui Vadim: „În cadrul modulelor de formare continuă, oferite cadrelor didactice din instituție, am cunoscut exemple de adaptări pe care le putem face pentru facilitarea incluziunii lui Vadim. Am constatat că băiatul are nevoie de sprijin suplimentar în învățare, de încurajare și apreciere în realizarea sarcinilor, de folosirea unor metode apropiate nevoilor lui, de abordare diferențiată, sarcini de lucru simplificate, plan de intervenție personalizat. Și toate acestea adaptate nivelului lui de înțelegere”.

Ambele educatoare au creat pentru Vadim un mediu adaptat: au achiziționat un scaun mai înalt pentru ca el să poată ajunge la masă, iar toate materialele din grupă au fost coborâte la nivelul lui. Prin conduita și atitudinea lor, cadrele didactice au încurajat și valorificat potențialul băiatului, apreciind toate realizările acestuia: „Am încurajat mereu copiii să-l susțină pe Vadim, chiar și atunci când unele activități nu-i reușesc, să-i acorde atenție și afecțiune. I-am ajutat să înțeleagă că Vadim trebuie acceptat nu din milă, ci pentru că are aceleași drepturi, preocupări, interese, nevoi ca și fiecare dintre ei”, a mai spus educatoarea.

Ajutorul de educator de la grupă își amintește un caz amuzant despre Vadim: „Într-o zi, întâmplător, am văzut cum fetele și băieții din grupă, în timp ce se ju-

cau „de-a familia”, alergau cu Vadim în brațe, purtându-l ca pe-un bebeluș prin grupă, iar el striga și râdea de bucurie”.

Este de apreciat faptul că și alți actori comunitari au fost receptivi la nevoile acestui copil și ale familiei lui. Consiliul local a scutit familia de plata lunară pentru alimentația copilului în grădiniță, iar Direcția Asistență Socială și Protecție a Familiei Ștefan Vodă a oferit acesteia ajutor social și compensație pentru transport.

Efortul comun a favorizat incluziunea educațională a copilului, fiind înregistrate progrese evidente. Băiatul s-a acomodat repede și la programul grădiniței, s-a obișnuit cu copiii, manifestă curiozitate și interes pentru tot ce i se întâmplă. Acum Vadim dă dovadă de multă voință și dorește să realizeze aceleași lucruri ca și ceilalți copii, oferă și cere ajutor atunci când are nevoie, colaborează în realizarea sarcinilor de echipă și își asumă responsabilități. S-a integrat în colectiv și relaționează bine cu colegii, ba chiar a devenit lider între băieți. În urma experiențelor trăite, a eșecurilor și a lecțiilor învățate, i-a crescut încrederea în forțele proprii, are mai mult curaj, perseverență, orice sarcină o finalizează, chiar dacă întâmpină dificultăți.

În urma intervențiilor realizate și a parteneriatului eficient dintre grădiniță, familie și Serviciul de Asistență Psihopedagogică din Ștefan Vodă, copilul a înregistrat rezultate îmbucurătoare, toate acestea servind drept garanție pentru o incluziune școlară reușită.

„Sunt deja mare, la toamnă voi pleca la școală!” – se laudă cu mândrie Vadim prietenilor din mahala.

ÎNCREDEREA ÎN COPIL – UN PILON IMPORTANT ÎN CALEA SPRE SUCCES

Victor a început să frecventeze grădinița acum trei ani. Pe atunci avea trei anișori, era mai timid, închis în sine, nu comunica cu nimeni – nici cu colegii, nici cu maturii. Prefera să se joace de unul singur, într-un colț al grupei sau al terenului.

„La început am fost nevoiți să-l hrănim, căci nu mânca singur. Când își spăla mâinile, se uda din cap până în picioare. Acum deschide și închide singur robinețul, se spală fără ca să se stropească. Dacă înainte îl supăra cineva, plângea singur, nu înțelegeam ce s-a întâmplat. Acum se revoltă și spune cine l-a supărat”, povestește educatoarea lui Victor.

Faptul că Victor are sindromul Down nu i-a împiedicat pe colegii lui să interacționeze cu el. Este, pur și simplu, unul dintre copiii, alături de care aceștia își petrec timpul zi de zi. „Întotdeauna am avut temeri, mă întrebam dacă o să putem să-l ajutăm să se integreze în grupul de copii, cu care să crească și să se dezvolte atât la nivel cognitiv, cât și social. Ne bucurăm foarte mult că este integrat în grădiniță”, relatează mama lui Victoraș.

De când frecventează grădinița, Victor s-a schimbat mult. Grădinița l-a ajutat să crească și să se dezvolte. A devenit mai comunicativ, cunoaște numele tuturor copiilor din grupă. Cunoaște cifrele, culorile, le numește, le alege și le aranjează la îndemnul educatoarei. În unele activități mai are nevoie de persoane

care să-l ajute și aici îi vin în ajutor copiii din grupă: sunt atenți la ce i se întâmplă, observă când ceva nu îi reușește și încearcă să îl ajute. Ba chiar de multe ori îl susțin și sunt de partea lui atunci când apare o situație de conflict. „Îmi place că nu este încăpățânat. Atunci când îl rog să-mi prezinte ce a realizat, o face cu plăcere, chiar dacă nu i-a reușit totul”, spune educatoarea.

Lui Victor îi place muzica și îi place foarte mult să danseze împreună cu ceilalți copii. Cu mare plăcere participă la jocurile dinamice, muzicale. Victor înțelege tot ceea ce i se spune. Anul trecut a început să vorbească. Acum vorbește mai clar, repetă în urma educatorului poeziile învățate cu grupa. Obligatoriu salută și își ia rămas bun, poate să îmbrățișeze și să sărute persoanele pe care le cunoaște.

Mămica lucrează foarte mult cu Victor și toate succesele lui i se datorează ei: „Faptul că Victoraș frecventează grădinița este o realizare mare pentru noi. Socializarea, comunicarea și interacțiunea cu copiii, în mod sigur, sunt doar în favoarea lui, ajutându-l să se dezvolte ca personalitate. Victoraș merge cu o plăcere deosebită la grădiniță. Este întotdeauna bine dispus, se joacă cu copiii... Aș îndemna toți părinții să aibă mai multă încredere, în primul rând, în copilul lor. Dacă ai încredere în copil, dacă îl crezi cel mai bun, cel mai capabil, atunci succesul vine negreșit”.

„EU SUNT MARE ȘI POT

RECITA POEZII!”

Vlăduț are 7 ani. La vârsta de 5 ani a început să frecventeze grădinița din satul Leușeni, raionul Hâncești. Copilul era timid, tăcut, comunica doar cu unii colegi de grupă, se jena să vorbească pentru că nu putea pronunța foarte clar cuvintele.

„Părinții copilului aveau la început multe temeri în ceea ce privește dezvoltarea și îi deranja că „băiatul este diferit de ceilalți copii” – relatează Vera Cojocar, educatoarea de la grupă. „Totuși, au solicitat ca Vlad să fie evaluat de o echipă de specialiști. Grădinița a referit cazul la Serviciul de Asistență Psihopedagogică Hâncești, iar specialiștii au stabilit cerințele educaționale speciale – probleme de pronunțare, dislexie. Raportul de evaluare complexă conținea recomandări pentru cadrele didactice, cu accent pe efectuarea exercițiilor de pronunție și de respirație, utilizarea jocurilor și desenelor în cadrul activităților”.

„Extrem de utile au fost pentru noi activitățile de formare organizate de P.E. „Pas cu Pas” și A.O. Keystone Moldova, deoarece la început cadrele didactice erau confuze, nu cunoșteau ce este incluziunea, spune Nina Gheorghiu, directorul grădiniței. Datorită suportului acordat de echipa proiectului, a dispărut teama că nu vom reuși. Am diversificat activitățile cu copiii și părinții, realizăm informarea permanentă a părinților. În grădiniță am integrat 4 copii cu cerințe educaționale speciale și nu știam de unde să începem, cum să comunicăm cu co-

pii și părinții. În cazul lui Vlăduț, au fost de mare folos recomandările formatorilor și ale psihologului. Reprezentația de teatru social a demonstrat că e posibil de ajutat orice copil și că fiecare dintre ei merită să fie acceptat” – a menționat ea.

Un rol important în incluziunea educațională a copilului l-a avut cadrul didactic de la grupă, care a realizat diverse exerciții, jocuri de dezvoltare a aparatului fonico-articulator cu copilul: „Eu am înțeles că lui Vlăduț îi sunt de mare ajutor exercițiile prin intermediul cărora copilul trebuia să asocieze fiecare literă cu un obiect sau cu un animal, de exemplu: „A” este o albină, „B” înseamnă un balon”. Copilul cunoștea cifrele, dar nu putea face calcule decât dacă se uita la desene: cinci rațe plus două găște fac șapte păsări” – povestește educatoarea.

Astfel, Vlăduț a început să facă mai multe exerciții. Cu ajutorul jocurilor și a desenelor copilul a învățat să scrie și să calculeze. S-a implicat în activitățile de educație fizică și a realizat exerciții cum ar fi: mersul alăturat în coloană câte unul, mersul șerpuit printre obstacole, conducerea mingii etc. Educatoarea de la grupă accentuează faptul că Vlăduț participă la diverse activități artistice, matinee, recită foarte frumos poezii, dansează, cântă: „Când ne pregăteam de matineul „Adio, grădiniță”, băiatul a spus că vrea și el o poezie mai lungă, ca la toți copiii, și că nu vrea o poezie de patru rânduri, deoarece și el este mare și poate să recite poezii”.

Și mama lui Vlad e fericită că băiatul ei a învățat atât de multe: „Datorită faptului că a frecventat grădinița, Vlăduț a înregistrat mari progrese. Pronunță clar cuvintele, comunică cu toți copiii, este atent și manifestă inițiativă. Dorește să învețe lucruri noi și să participe la toate activitățile culturale” – menționează mama copilului.

Cel mai mare succes obținut de Vlad este încrederea în sine. Și-a depășit barierele și teama de a vorbi. El se simte la fel ca toți copiii și vrea să învețe alături de ei.

GRĂDINIȚA —

A DOUA CASĂ A LUI VLAD

Vlad a venit la grădiniță la vârsta de 3 ani și 9 luni. La început băiatul nu dorea să rămână singur la grădiniță, plângea mult, era foarte atașat de mama. Perioada de adaptare a fost dificilă și de lungă durată.

Nici copiii nu l-au acceptat din start, nu înțelegeau ce vorbește, era plângăreț. Aduna toate jucăriile din grupă, spunea că sunt ale lui și nu dorea să le împartă cu ceilalți. Educatoarea de la grupă, Victoria Efros, a fost cea care l-a acceptat și l-a apropiat. Avea în permanență grijă să-i simplifice sarcinile, îl ajuta să aleagă jocurile de masă, să aplice coloratul pe foaie (una din activitățile preferate ale copilului), să utilizeze figurinele teatrului de păpuși etc.

În primele zile Vlad se juca doar cu mașinuțele, alerga cu ele dintr-un capăt al grupei în altul. Nu vorbea. Comunica doar prin semne. Era un băiețel agresiv mai ales când copiii nu-i cedau jucăria preferată. Nu avea răbdare, se așeza la masă înaintea tuturor și mânca din porțiile celorlalți copii dacă îi plăceau bucațele. Deranja colegii când aceștia erau prinși în activități. Niciodată nu punea lucrurile la loc.

„Astăzi Vlad participă în rând cu ceilalți copii la toate activitățile, nu se izolează ca altădată, se implică mult mai activ în tot ce se întâmplă pe parcursul zilei la grădiniță” – menționează educatoarea.

„De multe ori eram prezentă în grupa lui Vlad, voiam să observ ce face băiatul meu, dar și ceilalți copii, și de fiecare dată îmi găseam copilul alergând dintr-un loc în altul al grupei. Înțelegeam că deranjează, spune mama lui Vlad. Evita,

În mare parte, activitățile de grup și se implica doar în jocurile mobile. Alegea să se joace mai mult de unul singur. Uneori accepta să participe la o activitate de grup care îi plăcea, dar, doar în calitate de lider. Oricum, mai mult de 5-7 minute nu rezista. Voia să fie mereu în centrul atenției, să stăpânească situația și nu înțelegea că întrerupe jocul altor copii sau că îi deranjează”, a mai adăugat ea.

Datorită comunicării eficiente și a relației stabilite între cadrul didactic și mama copilului, lucrurile s-au schimbat mult spre bine. Mama a înțeles că băiatul trebuie să fie consultat de specialiști. Astfel, echipa comunitară a evaluat copilului și l-a referit la Serviciul de Asistență Psihopedagogică Criuleni. Vlăduț a fost evaluat de specialiștii din cadrul Serviciului, iar ulterior a fost consultat de un neurolog. La îndemnul educatorului, dar și al specialiștilor, mama a mers cu copilul și la logopedul care activează în cadrul

Centrului de Resurse pentru Educația Incluzivă din Liceul Teoretic Măgdăcești. Băiatul a înregistrat progrese privind dezvoltarea limbajului: pronunță clar unele sunete și formulează propoziții simple.

Acum, Vlăduț a devenit mai prietenos, se joacă împreună cu copiii, împarte jucăriile și dulciurile cu aceștia. Are mari succese și la aspectul cognitiv: poate să-și concentreze atenția până la 10 minute, memorizează câteva imagini din cele care i se propun, formulează propoziții simple alcătuite din 2-3 cuvinte. Este apreciat atunci când reușește, este încurajat, motivat prin laude verbale. Pentru a-i dezvolta abilitățile de interacțiune socială, cadrele didactice utilizează jocuri de rol și teatrul de păpuși.

„Progresele și comportamentul lui Vlad ne bucură pe toți. El a devenit sociabil, cere ajutor când are nevoie, s-a atașat de copii, repetă acțiunile lor” – menționează Maria Spînu, metodistă în cadrul instituției.

Vlad a învățat să relaționeze cu copiii și adulții. Acum îi plac jocurile de grup. Ascultă cu atenție și interes poveștile, aleargă cu plăcere, sare într-un picior, îi place să se spele pe mâini și față, ține corect creionul etc.

„Suntem mulțumiți că Vlad merge cu plăcere la grădiniță. Acum vorbește mai clar, îmi povestește despre cele petrecute la grădiniță, este autonom în multe acțiuni”, afirmă bucuroasă mama băiatului.

Incluziunea unui copil cu cerințe educaționale speciale în instituțiile de educație timpurie poate părea un lucru dificil, însă dacă grădinița colaborează eficient cu familia, actorii comunitari și Serviciul de Asistență Psihopedagogică, acest lucru devine posibil și mai ușor de realizat.

